

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 1(48)

Ужгород – 2021

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».

Випуск 1 (48) ' 2021

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор: Кузьма Ірина – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Заступник головного редактора: Козубовська Ірина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Відповідальна за випуск: Бартош Олена – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Члени редколегії:

Воротникова Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Голоніч Ян – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словацька Республіка)

Данко Дана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Канюк Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Микитенко Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

Олексюк Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Орсова Рената – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словацька Республіка)

Попович Анна – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Розлуцька Галина – доктор педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Сміла Йоанна – доктор філософії у галузі педагогіки, доцент, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Сокол Мар'яна – доктор педагогічних наук, доцент, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

Станчак Ярослав – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словацька Республіка)

Станчіене Далія Марія – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

Ткаченко Павло – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

Товканець Ганна – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

Товканець Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Шандор Федір – доктор філософських наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Шемпрух Йоланта – доктор педагогічних наук, професор, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Шищенко Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

Рецензенти:

Леврінц Маріанна – доктор педагогічних наук, доцент

Мешко Галина – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3. Видавництво: вул. Капітульна, 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218 e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: Google Scholar (США); Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна); INDEX Copernicus – ICV 2019: 90.83 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 5 від 27 травня 2021 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Випуск 1 (48). 484 с.

© Ужгородський національний університет, 2021

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 1 (48)

Uzhhorod – 2021

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work».

Issue 1 (48) '2021

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief: Kuzma Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Executive Secretary: Bartosh Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Vorotnykova Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Holonič Ján – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovak Republic)

Danko Dana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kanyuk Oleksandra – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Mykytenko Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Oleksiuk Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Orosová Renáta – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovak Republic)

Popovych Anna – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Rozlutska Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Smyla Joanna – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Associate Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Sokol Mariana – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, I.Ya.Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)

Stančiak Jaroslav – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovak Republic)

Stanciene Dalia Marija – Doctor of Humanities, Professor, Klaipėda University (Lithuania)

Tkachenko Pavlo – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)

Tovkanets Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Shandor Fedir – Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Szempruch Jolanta – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Shyshenko Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

Reviewers:

Lőrincz Marianna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Meshko Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration
Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers,
manufacturers, and distributors of publishing
products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:

Uzhhorod National University, Ukraine,
88000, Uzhhorod, Narodna square, 3.
Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:

88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14,
Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail:
olena.bartosh@uzhnu.edu.ua
Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal has been published since March
1998, is published twice a year.

Based on the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020
(Annex 4) the collection is included in the
List of scientific professional publications of
Ukraine category «B» in the field of pedagogical
sciences (011 – Educational, pedagogical
sciences; 012 – Preschool education; 013 –
Primary education, 014 – Secondary education
(by subject specialties), 015 – Professional
education (by specializations), 016 – Special
education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric
databases, repositories and search engines:
Google Scholar (the USA); National Library
of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine);
INDEX Copernicus – 90.83 (Poland)

Recommended for publication by the
Scientific Council of Uzhhorod National
University,
record № 5 from May 27, 2021

UDC 371; 378; 364
Scientific Bulletin of Uzhhorod University.
Series: Pedagogy. Social Work. 2021.
Issue 1 (48). 484 p.

ЗМІСТ

Атрошенко Тетяна. НАУКОВІ ПРОЄКЦІЇ ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	15
Балухтіна Олена. НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ	19
Бартків Оксана, Смалько Оксана. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	24
Бартош Олена. БІЛІНГВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	29
Бескорса Олена. МООС: ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	33
Бондар Тамара. ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У США: ФЕДЕРАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО.....	39
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор, Тимочко Олександр. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ РОЛЬОВИХ РУХЛИВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	44
Борисенко Карина, Бадер Світлана. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	48
Вакалюк Тетяна, Іванова Світлана, Кільченко Алла. ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО	53
Варга Наталія, Рюль Вікторія. ДОСТУПНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ (НА ОСНОВІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗРІЗУ)	59
Варнавська Інна, Черемісін Олександр. СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	64
Вербівський Дмитрій, Сікора Ярослава, Усата Олена. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДИН ЗІ СКЛАДНИКІВ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	69
Виспінська Наталія. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	73
Гарапко Віталія, Бедевельська Маріанна. РИЗИКИ ВІДСУТНОСТІ ТРАДИЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ПАНДЕМІЇ COVID-19 (НА МАТЕРІАЛАХ ЮНЕСКО).....	79
Гарбар Світлана. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ У ВИХОВАННІ ТА НАВЧАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	83
Головко Ольга. ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ	88
Громова Наталія. СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО КРИТИЧНОГО ЧИТАННЯ.....	93
Гуменюк Ірина. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ВЕКТОР	97
Гусак Людмила, Радзіховська Лариса. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ MOODLE В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВИЩОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ	104
Даниленко Олександр. ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЗДАТНОСТІ ВИКОРИСТОВУВАТИ НАВІГАЦІЙНЕ ОБЛАДНАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ХОДОВОГО МІСТКА СУДНА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПЛАВАННЯ	108
Деркач Світлана. МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	112

Джога Ольга. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ВИРОБНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ БАКАЛАВРІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	116
Джуган Володимир, Джуган Руслана. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТРЕБ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ ФОРМАЛЬНІ ТА НЕФОРМАЛЬНІ МЕРЕЖІ ПІДТРИМКИ	122
Дроздова Вероніка, Рогульська Оксана, Рудніцька Катерина Валеріївна. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗВО.....	127
Спіхіна Марина. РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ.....	133
Жиленко Руслан. ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ТА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ.....	137
Заїка Віталій, Гета Алла, Вишар Євгенія. КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	148
Зозуляк-Случик Роксоляна. ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	153
Зоська Яна, Стадник Альона, Євсєєва Катерина. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «231-СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	157
Зябловська Дарина Євгенівна. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДИЗАЙНЕРІВ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	162
Іващук Олена, Іващук Дмитро. ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....	166
Карнаух Леся, Кравчук Неля. ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	170
Кін Олена. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	175
Кобрій Ольга, Брода Мар'яна. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	179
Козубовська Ірина, Постолюк Марія, Сідун Лариса. ІГРОВІ МЕТОДИ В ПОЛКУЛЬТУРНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У США	185
Коростель Петро. ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ КУРСУ «ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	189
Косик Вікторія, Тропіна Марія. ПОТЕНЦІАЛ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАДАЧ СИСТЕМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	194
Кришинець-Андялошій Катерина. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗВИВАЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	199
Кузьмін Віктор, Кузьміна Марія, Борисюк Світлана. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «231-СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	204
Кучумова Наталія, Білик Наталія. ВПЛИВ СТОСУНКІВ У ДИСТАНТНИХ СІМ'ЯХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ НА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	211
Лапіна Марина, Бойко Єлизавета. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ ДОПОМОГИ ОСОБАМ З АДИКТИВНОЮ ХАРЧОВОЮ ПОВЕДІНКОЮ	216
Леврінц Маріанна. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ США	221
Литвинова Світлана. ЗАСОБИ І СЕРВІСИ ХМАРО ОРІЄНТОВАНИХ СИСТЕМ ВІДКРИТОЇ НАУКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ЛІЦЕІВ	225

Лобачова Ірина. КОМУНІКАТИВНІ ВПРАВИ В УДОСКОНАЛЕННІ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	231
Лоїк Галина, Вихрущ Віра, Брижак Надія. СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	235
Лютий Володимир. АНАЛІЗ СТАНУ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	238
Маргігич Агнета. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ КОЛЕДЖУ	245
Маркова Наталія. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ МОЛОДІ ДО ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ.....	250
Мартин Оксана. ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	254
Мельник Тетяна. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ В ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО ДО УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	259
Мельничук Вікторія. ПОКАЗНИКИ І КРИТЕРІЇ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ ДО КОМЕРЦІЙНОГО СЕКСУ	263
Мешко Галина, Мешко Олександр. ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS СТУДЕНТІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА»	267
Михнюк Сергій. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	272
Молоченко Інна. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ	280
Назаревич Леся, Денисюк Надія, Котовська Таміла. СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ КРАЇНОЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	284
Наконечна Лариса. МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОБЛЕМА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	289
Носенко Юлія. ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСОБІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ВІДКРИТОЇ НАУКИ.....	293
Опачко Магдаліна, Попадич Олена, Ключарова Андреа. ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА ІННОВАЦІЙНОГО ДИДАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»	299
Орос Віктор, Петечук Василь, Петечук Юлія. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ	305
Осадча Наталія. ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТІ ДО ПОТРЕБ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	311
Островська Маріанна. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	315
Пермінова Владислава, Сікалюк Анжела, Шендерук Олена. ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	320
Поберецька Вікторія. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ.....	325
Повідайчик Михайло. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ.....	329

Повідайчик Оксана, Попик Мар'яна, Реблян Антоніна. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	333
Повідайчик Оксана, Хоминець Світлана, Логвиненко Олександр. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....	338
Поліщук Олена. ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ	343
Попович Василь. РОЛЬ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	350
Пришляк Оксана. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	355
Романишина Оксана, Дундюк Артем. ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ	361
Романовська Діана, Мінтянська Роксолана. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	365
Сливка Лариса. «ЕРА КОПЧИНЬСЬКОГО» АБО РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ШКІЛЬНОЇ ГІГІЄНИ У ПОЛЬЩІ ЗА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ ХХ СТ.	371
Смагін Ігор. БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ» У НОРМАТИВНОМУ КОНТЕКСТІ ТА ПРАКТИЦІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	375
Смук Оксана. ФЕНОМЕН ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ ЯК ГОЛОВНА ДЕТЕРМІНАНТА ПАТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	381
Собченко Тетяна. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	384
Сороко Наталія. ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДТРИМКИ STEAM ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ	387
Староста Володимир. ПОВТОРНЕ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ В MOODLE.....	391
Стинська Вікторія. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	396
Товканець Ганна. ДІАГНОСТИКА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	400
Товканець Оксана. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	405
Трифоновна Олена. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАСАДАХ САМООРГАНІЗАЦІЇ Й ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ НАУК, ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	410
Трубавіна Ірина, Цибулько Людмила, Мартинюк Анна. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ЧЛЕНАМИ ЇХ СІМЕЙ ТА ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД.....	414
Тушко Клавдія, Совва Сергій. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТАРТ-АП-ТЕХНОЛОГІЇ» МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ.....	419
Фізеші Октавія. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІКИ ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ДИДАКТИКА»	423
Філімонова Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ	427
Фурда Ірина, Урбановська Тетяна, Парфанович Іванна. ПОРУШЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ У СТОСУНКАХ ДІВЧИНИ І ХЛОПЦЯ.....	431

Цюняк Оксана, Розлуцька Галина, Кравець Оксана. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	435
Черепаня Марія. СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОЇ ОСВІТИ ЗАКАРПАТТЯ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ З БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	439
Шищенко Інна, Чкана Ярослав, Мартиненко Олена. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ	444
Шиян Надія, Криворучко Аліна, Стрижак Світлана. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	450
Шкирта Ігор, Лазар Василь, Базар Наталія. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	455
Шостачук Андрій. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕБУДОВИ ВИЩОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	460
Шукатка Оксана, Криворучко Ілля. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЮ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	465
Юрків Ярослава, Луканов Дмитро. ТРУДНОЦІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ЖИТТЯ	469
Яструб Оксана. СИНХРОНІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ	473
Желанова Вікторія. ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТИ	477
Шандор Федір. РІЗНОВИДИ ГРУП МАСОВОЇ ПОВЕДІНКИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ ГРУПОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	481

CONTENTS

Atroshchenko Tetiana. SCIENTIFIC PROJECTIONS OF THE PHENOMENON OF PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE EDUCATORS	15
Balukhtina Olena. MENTORING FOR ORPHANS AND CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE IN UKRAINE: WAYS TO OPTIMIZE THE PROCESS.....	19
Bartkiv Oksana, Smalko Oksana. FORMATION OF FUNDAMENTALS OF PEDAGOGICAL SKILLS OF FUTURE TEACHERS.....	24
Bartosh Olena. BILINGUAL INTERCULTURAL EDUCATION AS AN IMPORTANT PRECONDITION OF PROVIDING THE EFFECTIVE INTERCULTURAL INTERACTION IN THE AMERICAN MULTINATIONAL SOCIETY	29
Beskorsa Olena. MOOC: PLATFORMS OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS OF ENGLISH.....	33
Bondar Tamara. HISTORICAL OVERVIEW OF U.S. INCLUSIVE EDUCATION FEDERAL LEGISLATION	39
Bondarchuk Natalia, Chernov Viktor, Tymochko Oleksandr. METHODICAL ASPECTS OF ORGANIZING AND CONDUCTING ROLE MOBILE GAMES IN PHYSICAL CULTURE CLASSES OF PRIMARY SCHOOL.....	44
Borysenko Karyna, Bader Svitlana. FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE.....	48
Vakaliuk Tetiana, Ivanova Svitlana, Kilchenko Alla. ELECTRONIC PORTFOLIO AS A TOOL OF REFLECTING THE RESULTS OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	53
Varha Nataliia, Ruhle Viktoria. ACCESSIBILITY OF TOURIST OBJECTS INFRASTRUCTURE IN THE TRANSCARPATHIAN REGION (ON THE BASIS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH).....	59
Varnavska Inna, Cheremisin Oleksandr. STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF CULTURAL COMPETENCE	64
Verbivskiy Dmytrii, Sikora Yaroslava, Usata Olena. MEDIA LITERACY AS ONE OF THE COMPONENTS OF THE PROCESS OF PREPARATION OF A MODERN TEACHER OF VOCATIONAL TRAINING	69
Vyspinska Nataliia. DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A PREREQUISITE OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT IN CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.....	73
Harapko Vitaliia, Bedevelska Marianna. RISKS OF LACK OF TRADITIONAL EDUCATIONAL PROCESS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC (ON UNESCO MATERIALS).....	79
Garbar Svitlana. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE USE OF ANIMATED FILMS IN THE EDUCATION AND EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN	83
Holovko Olha. TRAINING METHODS OF DEVELOPING FUTURE EDUCATION MANAGERS' DEMOCRATIC CULTURE	88
Hromova Nataliia. EFL STUDENTS' ATTITUDE TO CRITICAL READING.....	93
Humeniuk Iryna. THE WORKING PROGRAMME OF THE ACADEMIC COURSE: THE COMPETENCE VECTOR.....	97
Husak Ludmyla, Radzihovska Larisa. USAGE OF THE MANAGEMENT LEARNING SYSTEM MOODLE IN THE PROCESS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER AND APPLIED MATHEMATICS.....	104
Danylenko Oleksandr. EXPERIENCE OF APPLICATION OF MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES IN FORMATION OF ABILITY TO USE NAVIGATION EQUIPMENT OF INTEGRATED CURRENT	108
Derkach Svitlana. MOTIVES FOR CHOOSING A CAREER OF TEACHING ENGLISH	112
Dzhoha Olha. CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF PRODUCTION AND TECHNOLOGICAL READINESS OF BACHELORS OF FOOD TECHNOLOGIES	116

Dzhuhan Volodymyr, Dzhuhan Ruslana. SUPPORTING THE NEEDS OF ELDERLY PEOPLE THROUGH FORMAL AND INFORMAL SUPPORT NETWORKS	122
Drozdova Veronika, Rogulska Oxana, Rudnitska Kateryna. FEATURES OF USING PROJECT-BASED TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF DISTANCE FOREIGN LANGUAGE LEARNING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	127
Yepikhina Maryna. IMPLEMENTATION OF PARTNERSHIP PEDAGOGY IDEAS IN THE MODERN DIMENSION	133
Zhylenko Ruslan. COMPARATIVE STUDY OF THE CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS AT THE NATIONAL LEVEL AND IN CARPATHIAN REGION OF UKRAINE	137
Zaika Vitalii, Heta Alla, Vyshar Yevheniia. COMMUNICATIVE POTENTIAL OF FUTURE SOCIAL WORKERS	148
Zozulyak-Sluchyk Roksoliana. BASIC PRINCIPLES OF THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL AND ETHICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE.....	153
Zoska Yana, Stadnyk Alona, Evseeva Kateryna. METHODS OF TEACHING SOCIOLOGICAL DISCIPLINES FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «231-SOCIAL WORK».....	157
Ziablovska Daryna. FEATURES OF ORGANIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF DESIGNERS IN THE EUROPEAN HIGHER SCHOOL	162
Ivashchuk Olena, Ivashchuk Dmytro. USE OF MEDICAL INFORMATION SYSTEMS IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS	166
Karnaukh Lesia, Kravchuk Nelia. STUDY OF GENDER SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONTEXT OF SOCIAL-AND-HISTORICAL DEVELOPMENT OF SOCIETY.....	170
Kin Olena. THE ROLE OF PUBLIC ACTIVITY IN THE FORMATION OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF HIGHER EDUCATION	175
Kobriy Olha, Broda Mariana. LEGAL PRINCIPLES FOR DEMOCRATIZATION OF CONSCIOUSNESS IN THE FUTURE TEACHER OF ENGLISH	179
Kozubovska Iryna, Postolyk Maria, Sidun Larisa. GAME-BASED METHOD IN MULTICULTURAL TRAINING OF SPECIALISTS IN US HIGHER EDUCATION	185
Korostel Petro. PROFESSIONAL ORIENTATION OF THE COURSE «BASICS OF COMPUTER GRAPHICS» IN THE SYSTEM OF TRAINING OF A PEDAGOGUE OF PROFESSIONAL LEARNING.....	189
Kosyk Victoriia, Tropina Marija. POTENTIAL OF CLOUD TECHNOLOGIES FOR THE PROBLEMS OF AUTOMATED DESIGN SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION.....	194
Kryshinets-Andyaloshyi Kateryna. ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF THE DEVELOPING ENVIRONMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION.....	199
Kuzmin Victor, Kuzmina Mariia, Borysiuk Svitlana. PECULIARITIES OF TEACHING THE SUBJECT «METHODS OF SOCIAL RESEARCH» FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «231-SOCIAL WORK».....	204
Kuchumova Nataliia, Bilyk Nataliia. THE INFLUENCE OF RELATIONS IN DISTANT FAMILIES OF MIGRANT WORKERS ON THE UPBRINGING OF CHILDREN	211
Lapina Maryna, Boiko Yelyzaveta. SOCIAL WORK IN THE SYSTEM OF ASSISTANCE TO THE PERSONS WITH ADDICTIVE EATING BEHAVIOR.....	216
Levrints (Lórinicz) Marianna. DIRECTIONS FOR RENEWAL OF THE UKRAINIAN SYSTEM OF FOREIGN LANGUAGE TEACHER EDUCATION ON THE BASIS OF US EXPERIENCE.....	221
Lytvynova Svitlana. TOOLS AND SERVICES OF CLOUD-ORIENTED OPEN SCIENCE SYSTEMS FOR LYCEUM TEACHERS PROFESSIONAL DEVELOPMENT	225
Lobachova Iryna. COMMUNICATIVE TASKS FOR IMPROVING FOREIGN LANGUAGE SPEAKING COMPETENCE OF PROSPECTIVE TEACHERS	231

Loik Halyna, Vyhrushch Vira, Bryzhak Nadiya. SPECIFICS OF PREPARING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE PROFESSIONAL ACTIVITY IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION	235
Liutyi Volodymyr. ANALYSIS OF THE LANGUAGE COMPETENCE OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE OFFICERS	239
Margitych Agneta. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE COLLEGE STUDENT COMMUNITY	245
Markova Natalia. GENDER FEATURES OF YOUTH'S SENSITIVITY TO THE DESTRUCTIVE INFLUENCE OF SOCIAL INTERNET NETWORKS	250
Martyn Oksana. PEDAGOGICAL TEACHER TRAINING IN THE SCANDINAVIAN COUNTRIES AS AN OBJECT OF PEDAGOGICAL RESEARCH	254
Melnyk Tetiana. PRACTICAL ASPECTS OF USING A BUSINESS GAME IN THE PREPARATION OF FOREIGN STUDENTS OF MEDICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FOR UKRAINIAN- LANGUAGE COMMUNICATION	259
Melnychuk Victoria. INDICATORS AND CRITERIA OF THE PROBLEM OF INVOLVING ADOLESCENTS IN COMMERCIAL SEX	263
Meshko Halyna, Meshko Oleksandr. SOFT SKILLS FORMATION OF THE NON-PEDAGOGICAL SPECIALTIES STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING THE COURSE «PEDAGOGY»	267
Mykhniuk Serhii. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF TRAINING FUTURE SOCIAL WORKERS IN EUROPEAN COUNTRIES	272
Molochenko Inna. REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE	280
Nazarevych Lesia, Denysiuk Nadia, Kotovska Tamila. SPECIFIC FEATURES OF STUDYING CROSS-CULTURAL TEXTS IN CLASSES OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE	284
Nakonechna Larysa. LANGUAGE ENVIRONMENT AS A PROBLEM OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE CONTEXT OF TEACHING A FUTURE TEACHER TO PROFESSIONAL ACTIVITY	289
Nosenko Yuliia. EVOLUTION OF OPEN SCIENCE TOOLS AND TECHNOLOGIES	293
Opachko Magdalyna, Popadych Olena, Křučarová Andrea. DEFINING THE INDICATOR OF INNOVATIVE DIDACTIC POTENTIAL ON THE THIRD (EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC) LEVEL OF SPECIALTY «011 EDUCATIONAL, PEDAGOGICAL SCIENCES»	299
Oros Viktor, Petechuk Vasyl, Petechuk Yuliia. DEVELOPMENT OF CREATIVE PERSONALITY ABILITIES BY MEANS OF DEVELOPING TRAINING IN THE SYSTEM OF MATHEMATICAL EDUCATION	305
Osadcha Nataliya. ON THE PROBLEM OF ADJUSTMENT OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING PROCESS AT UNIVERSITIES TO THE NEEDS OF ETHNIC MINORITIES OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC	311
Ostrovska Marianna. FEATURES OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF PRIMARY SCHOOL REFORM	315
Perminova Vladyslava, Sikaliuk Angela, Shenderuk Olena. THE USE OF ACTIVE TEACHING METHODS IN FORMING THE PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS	320
Poberetska Victoria. ORGANIZATION AND METHODS OF RESEARCH AND EXPERIMENTAL WORK ON TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEAGUES FOR INTEGRATED TEACHING OF STUDENTS	325
Povidaichyk Mykhailo. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF THE COMPETITIVENESS OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS	329
Povidaychuk Oksana, Popyk Mariana, Reblyan Antonina. FEATURES OF SCIENTIFIC RESEARCH WORK OF FUTURE SPECIALISTS OF HOSPITALITY INDUSTRY IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING	333

Povidaychuk Oksana, Khomynets Svitlana, Lohvynenko Oleksandr. SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITY AS A FACTOR OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF A MODERN SPECIALIST.....	338
Polishchuk Olena. TO THE STUDY OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL READINESS OF SENIOR GRADE STUDENTS REGARDING PROFESSIONAL CHOICE.....	343
Popovych Vasyl. THE ROLE OF PROJECT MANAGEMENT IN THE SOCIAL SERVICE SPHERE OF THE POPULATION.....	350
Pryshlyak Oksana. CONCEPTUALIZATION OF THE MODEL OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE PROFESSIONALS OF SOCIONOMIC PROFESSIONS.....	355
Romanyshyna Oksana, Dundiuk Artem. DUAL EDUCATION AS ONE OF THE CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE.....	361
Romanovska Diana, Mintianska Roksolana. FEATURES OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONVENTION OF THE COVID-19 PANDEMIC.....	365
Slyvka Larysa. «ERA OF KOPCHYNSKYI» OR DEVELOPMENT OF THEORY AND PRACTICE OF SCHOOL HYGIENE IN POLAND IN THE INTERVAL PERIOD OF THE TWENTIETH CENTURY.....	371
Smagin Igor. MULTIPLE MEANING OF THE CONCEPT «CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT» IN THE REGULATORY CONTEXT AND EDUCATIONAL ACTIVITY PRACTICE.....	375
Smuk Oksana. THE PHENOMENON OF INTERNET ADDICTION AS THE MAIN DETERMINANT OF PATHOLOGICAL CULTURE IN THE GLOBALIZATION ENVIRONMENT.....	381
Sobchenko Tetyana. USE OF DIGITAL TOOLS IN POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION.....	384
Soroko Nataliia. USING VIRTUAL REALITY IN SUPPORT STEAM APPROACH FOR GENERAL SCHOOL.....	387
Starosta Volodymyr. COMPUTER-ORIENTED RE-TESTING OF STUDENTS AND POSTGRADUATE STUDENTS STUDY RESULTS IN MOODLE.....	391
Stynska Viktoriia. NORMATIVE-JURIDICAL REGULATION OF CHARITABLE ACTIVITY IN UKRAINE.....	396
Tovkanets Hanna. DIAGNOSIS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER.....	400
Tovkanets Oksana. FEATURES OF TRAINING SPECIALISTS IN EDUCATION MANAGEMENT IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS.....	405
Tryfonova Olena. FEATURES OF CREATING AN EDUCATIONAL ENVIRONMENT BASED ON SELF-ORGANIZATION AND INTEGRATION OF NATURAL SCIENCES, DIGITAL TRANSFORMATION AND COMPUTER TECHNOLOGY.....	410
Trubavina Irina, Tsybulko Liudmyla, Martyniuk Anna. SOCIAL WORK WITH MILITARY SERVICEMEN AND MEMBERS OF THEIR FAMILIES AND MILITARY AND SOCIAL WORK IN UKRAINE: HISTORICAL ASPECT AND FOREIGN EXPERIENCE.....	414
Tushko Klavdiia, Sovva Serhiy. METHODOLOGY OF TEACHING THE STUDY-TECHNOLOGY DISCIPLINE TO FUTURE BORDER OFFICERS.....	419
Fizeshi Oktaviia. PECULIARITIES OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PEDAGOGY FOR TEACHING THE COURSE «DIDACTICS».....	423
Filimonova Iryna. FEATURES OF THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESSES OF CONDUCTING PRACTICAL ON FOOD PROFILE SPECIAL COURSES.....	427
Furda Iryna, Urbanovska Tetyana, Parfanovych Ivanna. DISORDERS OF COMMUNICATION IN RELATIONSHIPS BETWEEN GIRLS AND BOYS.....	431
Tsiuniak Oksana, Rozlutska Halyna, Kravets Oksana. FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	435

Cherepania Mariia. COOPERATION OF BOADINGT SCHOOLS WITH CHARITABLE ORGANIZATIONS OF TRANSCARPATHIA OF THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY	439
Shyshenko Inna, Chkana Yaroslav, Martynenko Olena. PROSPECTS OF THE MOBILE APPLICATIONS USE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS.....	444
Shyian Nadiia, Kryvoruchko Alina, Stryzhak Svitlana. PREPARING FUTURE CHEMISTRY TEACHERS FOR THE USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITIES	450
Shkyrta Ihor, Lazar Vasyl, Bazar Nataliia. FORMATION OF FUNDAMENTALS OF COMPUTER LITERACY OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE PROCESS OF VOCATIONAL EDUCATION	455
Shostachuk Andrii. THE SOME ASPECTS OF THE RECONSTRUCTION OF THE HIGHER ENGINEERING EDUCATION IN UKRAINE	460
Shukatka Oksana, Kryvoruchko Ilyia. THE HISTORICAL BACKGROUND OF LEGAL AND REGULATORY LEGISLATION ON PRESERVATION OF HEALTH IN QUARANTINE CONDITIONS	465
Yurkiv Yaroslava, Lukanov Dmytro. DIFFICULTIES OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF VULNERABLE GROUPS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS TO NEW LIVING CONDITIONS.....	469
Yastrub Oksana. SYNCHRONIZATION OF COMPETENCIES OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION AS A REQUIREMENT OF NOWADAYS.....	473
Zhelanova Victoriya. IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARITY STRATEGY IN MODERN HIGHER EDUCATION	477
Shandor Fedir. VARIETIES OF GROUPS OF MASS BEHAVIOR FORMED IN THE PROCESS OF GROUP SOCIAL WORK.....	481

УДК 378.147:316
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.64-68

Варнавська Інна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра професійної освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон, Україна
vav2005@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

Черемісін Олександр Вікторович

доктор історичних наук, професор
кафедра професійної освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон, Україна
al.cheremisin@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0173-0489>

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. Культурна компетентність являє собою інтегральну якість особистості, що виявляється у загальній здатності і готовності людини до різноманітної творчої діяльності, соціально орієнтує здобувача вищої освіти на самостійну і успішну життєдіяльність. Метою статті є спроба аналізу формування культурної компетентності здобувачів вищої освіти як динамічний процес зміни самої людини, його становлення як культурної особистості. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний, аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У статті розкривається проблема, що до останнього часу у педагогічних дослідженнях не визначені точні параметри, показники і критерії, відповідно до яких можна було б точно і однозначно оцінити культурну компетентність здобувачів. Це частково пов'язано з тим, що ключові компетенції, що характеризують культурну компетентність здобувачів, – не окрема частина навчального плану, вони інтегровані в його зміст. Труднощі такого визначення обумовлена також ціннісним характером культури і процесу її присвоєння особистістю. Переклад культури на мову компетенцій в освітньому процесі не усуває цієї проблеми. На відміну від структурованого предметного навчання, культурне становлення особистості носить надпредметний характер і пов'язане із визначенням ціннісних орієнтацій та особистісних позицій здобувачів. За результатами дослідження зроблені висновки, що у педагогічній науці склалася теоретична база, яка дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти. Дослідження доводить, що в практиці освіти вишу поки що не вдається уникнути однобічності та обмеженості в оцінці культурної компетентності; певні труднощі виникають в питанні її цілісного уявлення як результату якісної освіти. Проблема оцінки культурної компетентності вимагає цілеспрямованого вивчення з урахуванням специфіки освітнього процесу закладу вищої освіти різного профілю, індивідуальних особливостей присвоєння культури здобувачам і оволодіння ними ключовими компетентностями.

Ключові слова: педагогіка; професійна освіта; економічна освіта; культурна компетентність; загальна компетентність; професійна компетентність.

Вступ. Підготовка фахівців є одним із засобів формування культурної компетентності. Культурна компетентність – це інтегральна якість особистості, що виявляється у загальній здатності і готовності людини до різноманітної діяльності, соціально орієнтує особистість на самостійну і успішну життєдіяльність. Системний розгляд оцінки пов'язано з єдністю її теоретичного і технологічного аспектів. Оцінка культурної компетентності базується на сукупності педагогічних підходів – нормативного, компетентнісного, особистісного, технологічного.

Принципи оцінки культурної компетентності: цілісність, динамічність, безперервність, інформативність, циклічність, послідовність, результативність. Основні напрями оцінки – це діяльність за виявленням: а) компетенцій, що відносяться до людини як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; б) компетенцій, що відносяться до соціальної взаємодії людини і соціального середовища; в) компетенцій, що відносяться до діяльності людини. Технологія оцінки включає низку компонентів: мета, яка враховує велику кількість показників оцінюваного об'єкта; вихідний об'єкт (культурна компетентність), описаний за допомогою набору певних характеристик; послідовність виконання оціночних операцій, описана у вигляді технологічної карти; оціночні засоби (вхідні, проміжна, підсумкова діагностика); зво-

ротній зв'язок [9, с. 34-68].

Вважаємо за необхідне визначити три основні критерії оцінки культурної компетентності студентів: когнітивний, діяльнісний, критерій ставлення. Адже у педагогічних дослідженнях склався теоретична база, що дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення культури особистості як найважливішої умови її самоорганізації і саморозвитку – одне із провідних завдань сучасної освіти. До того ж на перший план виходить ідея формування «функціональної культури», що свідчить про те, що «особистість не тільки засвоїла сукупність певних фундаментальних культурологічних знань, а й ефективно реалізує їх в професійно-трудова, суспільно-політичної і духовній сфері, в сім'ї, в побуті, в дозвіллі, в спілкуванні і наодинці з собою» [14, с. 10]. Визнання культуротворчим функції освіти, значимість культурної розвитку особистості в освітньому процесі ЗВО закріплено в державних стандартах вищої освіти останнього покоління, де у вимогах до освоєння основний освітньої програми названі загальні компетенції (ЗК). Це обумовлює необхідність здійснення оцінки культурної компетентності здобувачів як важливого результату освіти. Для ефективного вирішення цього завдання

потрібно визначити поняття культурної компетентності й основні напрями, принципи і технологію її оцінки в освітньому процесі закладу вищої освіти. Тому зупинимося на аналізі теоретичних положень, що дозволяють надати педагогічну характеристику оцінки культурної компетентності здобувачів.

Поняття «компетенція» і «компетентність», які набули у цей час міждисциплінарний характер, створюють теоретичну підставу для розуміння змісту культурної компетентності здобувачів ЗВО. Керуючись працями І. Зимової [13, с.20-26] та ін., правомірно розглядати компетенцію як наявність знань, умінь, інтелектуальних і особистісних здібностей, необхідних для ефективного виконання завдання певного рівня складності в основних значеннях: а) коло повноважень, наданих законом; б) знання і досвід в певній галузі. Зіставляючи поняття компетенції з поняттями «знання», «вміння», «навички», дослідники підкреслюють, що компетенція є більш складною соціально-особистісною структурою, заснованою на прийнятті тих чи тих цінностей, досвіді, знаннях, потребах і спрямованості. Вона виявляється в мобілізації особистістю отриманих знань, досвіду, в конкретних ситуаціях для вирішення різноманітних завдань ([17, с.204] та ін.). Під компетентністю розуміють, найчастіше, практичне володіння особистістю відповідними компетенціями.

У межах компетентнісного підходу в педагогіці визначилося поняття «ключові» (універсальні, базові) компетенції», складові особистісну основу діяльності. Згідно із І.А.Зимової [13, с.20-26], поряд з когнітивним і практичним досвідом, їм притаманні мотиваційно-сміслові, стосункові і регуляторні складові. Розгляд сутності ключових компетенцій на основі публікацій попередників, дозволяє стверджувати, що вони забезпечують нормальну життєдіяльність людини в соціумі і характеризують культурну компетентність особистості. Таким чином, культурна компетентність здобувача є інтегральним якістю особистості, що виявляється в загальній здатності і готовності до різноманітної діяльності, заснованим на знаннях і досвіді, які купуються в процесі освіти і соціально орієнтують особистість на самостійну і успішну життєдіяльність.

Основу для розуміння сутності і змісту культурної компетентності здобувачів становлять наукові положення про людину та її розвитку, обґрунтовані вченими: а) людина є суб'єкт спілкування, пізнання, діяльності (А. М. Алексюк і ін. [1]); б) людина проявляється в системі відносин до суспільства, людей, до себе, до праці; в) компетентність людини має вектор акмеологічного розвитку (А.А.Деркач [10]).

Ці положення звучать в характеристиці груп ключових компетенцій, виділених І.А.Зимової: а) компетенції, що відносяться до самої людини як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; б) компетенції, що відносяться до соціальної взаємодії людини і соціального середовища; в) компетенції, що відносяться до діяльності людини [13, с.20-26]. Спираючись на наведені положення, культурну компетентність правомірно трактувати як здатність людини реалізувати в діяльності сукупність культурних (ключових) компетенцій.

Метою статті є спроба аналізу формування культурної компетентності здобувачів вищої освіти як динамічний процес зміни самої людини, його становлення як культурної особистості. Ця особливість повинна знайти відображення при оцінці культурної компетентності здобувачів закладу вищої освіти. Методологічну основу дослідження становлять підходи: системно-хронологічний, культурологічний,

аксіологічний, порівняльний, ретроспективний, дидактичний. Зазначені підходи ґрунтуються на сукупності методологічних принципів, з-поміж яких: діалектичний, системності, історизму, хронологічний, персоніфікований. У роботі використано комплекс методів дослідження: загальнонаукових, історико-педагогічних та спеціально-історичних.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах значення оцінки культурної компетентності зростає в зв'язку з підвищенням вимог до якості вищої освіти. Б.А.Жигалов, вивчаючи оцінку якості освіти у вищих навчальних закладах, пропонує розглядати її як систему, з точки зору єдності загального, особливого і одиничного [12, с.34-86]. Це положення представляється продуктивним з точки зору методології розробки оцінки культурної компетентності здобувачів в освітньому процесі закладу вищої освіти, так як дозволяє створити цілісну систему оцінки культурної компетентності з урахуванням її багатогранності, динамічного і діяльнісного характеру її формування у здобувачів закладу вищої освіти. У зв'язку із цим відзначимо, що спільним є уявлення про оцінку як типовому педагогічному явищі з властивими йому складовими (метою, принципами, змістом, методами, результатами), особливе – напрямом, параметрами і методами оцінки культурної компетентності як інтегральної якості особистості, одиничне – оціночні дії, необхідні для оцінювання конкретних культурних компетенцій.

У руслі педагогічного знання системний розгляд оцінки пов'язано з єдністю її теоретичного і технологічного аспектів. Теоретичний аспект оцінки, поряд із трактуванням поняття культурної компетентності, представлений комплексом принципів. Для здійснення оцінки культурної компетентності здобувачів вищої освіти мають значення такі принципи: цілісності, динамічності, безперервності, інформативності, циклічності, послідовності, результативності. Застосування комплексу названих принципів спрямовано на виявлення стану і перспектив розвитку культурної компетентності здобувачів як цілісного якості особистості, на оцінку сформованості ключових компетенцій, забезпечення доцільною технологією і поєднання різних форм і видів оціночної діяльності, отримання достатньої інформації про якість процесу становлення культурної особистості здобувача [11, с.178-187].

Оцінка культурної компетентності базується на сукупності педагогічних підходів – нормативного, компетентнісного, особистісного, культурологічного, технологічного.

Нормативний і компетентнісний підходи дозволяють визначити основні напрями оцінки культурної компетентності – співвіднести необхідні Держстандартом загальнокультурні компетенції з групами ключових компетенцій і виконати необхідну їх конкретизацію у конкретній ситуації оцінки. Модель оцінювання, заснована на стандартах, передбачає можливість відповідності цим стандартам більшості учнів, створює підставу для уніфікації освітнього процесу і рівності умов формування культурної компетентності для всіх здобувачів.

Особистісний підхід дозволяє врахувати при оцінці сутнісну специфіку культурної компетентності здобувача – вона відображає об'єктивну зв'язок індивіда і культури. Здобувач вищої освіти не тільки розвивається на основі об'єктивувати суті людини (культури), а й вносить в неї щось нове, тобто стає суб'єктом культури. Концепція культурологічного підходу в освіті органічно доповнює і вписується в особистісний підхід. Це виявляється у тому, що про-

цес інкультурації походить від особистості до цінностей культури, а процес оволодіння ними індивідуальний і пов'язаний з особливостями, здібностями, потребами кожного здобувача [9, с.86-189].

Технологічний підхід сприяє забезпеченню організаційної послідовності оціночних дій. Технологія оцінки культурної компетентності включає такі компоненти: мета, що спирається на велику кількість показників оцінюваного об'єкта; вихідний об'єкт (культурна компетентність), описаний за допомогою набору певних характеристик; послідовність виконання оціночних операцій, описана у вигляді плану або технологічної карти; оціночні засоби (вхідні, проміжна, підсумкова діагностика); зворотний зв'язок, що забезпечує істинність отриманої фактичної інформації.

Технологічна організація оціночної діяльності передбачає визначення основних напрямів оцінки. Ці напрями доцільно виділити відповідно до основними групами ключових компетенцій: оцінка компетенцій, що відносяться до студента як особистості, суб'єкта діяльності й спілкування; оцінка компетенцій, що забезпечують взаємодію студента в соціумі; оцінка компетенцій, що забезпечують діяльність (пізнавальну, комунікативну та ін.) [8, с.512-517].

До цього часу у педагогічних дослідженнях не визначені точні параметри, показники і критерії, відповідно до яких можна було б точно і однозначно оцінити культурну компетентність здобувача. Це частково пов'язано з тим, що ключові компетенції, що характеризують культурну компетентність здобувачів, – не окрема частина навчального плану, вони інтегровані в його зміст. Труднощі такого визначення обумовлена також ціннісним характером культури і процесу її присвоєння особистістю. Переклад культури на мову компетенцій в освітньому процесі не усуває цієї проблеми. На відміну від структурованого предметного навчання, культурне становлення особистості носить надпредметний характер і пов'язане із визначенням ціннісних орієнтацій та особистісних позицій здобувачів, становленням ціннісних відносин, що дозволяють їм адекватно сприймати, розуміти і пояснювати світ, вибірково ставитися до навколишніх явищ дійсності, розуміти їх об'єктивну і суб'єктивну значимість, тобто орієнтуватися в світі духовної і матеріальної культури [7, с.106-109].

Наявні в науковій літературі положення компетентнісного підходу і вказівки на ключові культурні компетенції, що містяться в нормативних документах, визнання вченими «людського виміру» культурної компетентності, ціннісна сутність культури і процесу її присвоєння дозволяють визначити три основних критерії оцінки культурної компетентності здобувачів:

– когнітивний критерій (оцінка знань в області культури особистості, діяльності і соціальних взаємодій, розуміння їх значимості в життєдіяльності людини);

– діяльнісний критерій (оцінка навичок і умінь в

напрямах різних видів діяльності здобувача);

– критерій ставлення (оцінка особистісної активності, культурних ціннісних орієнтацій і переваг, потреб в діяльності тощо) [7; 2, с.27-33; 3, с.110-118; 15, с.254-267; 16, с.54-57].

Дотримання цим критеріям дає можливість зробити висновок про здатність здобувача до усвідомленої культурної життєдіяльності в суспільстві, про наявність різних складових культури особистості: культури поведінки, спілкування і комунікації; культури пізнання і мислення в навчальному процесі; включеності в соціально значиму (суспільну) діяльність і соціальну взаємодію; наявність потреб у пізнанні, розвитку, творчій самореалізації, здатність до саморозвитку, саморегуляції тощо. Вивчення культурних потреб і ціннісних орієнтацій здобувачів дозволяє уявити перспективи розвитку культурної компетентності [6, с.23-26].

Висновки. Таким чином, серед показників культурної компетентності здобувачів вищої освіти можна виділити пріоритетні показники, які найбільшою мірою визначають можливість молодих до розвитку в різних напрямах. До числа таких показників правомірно віднести володіння культурною спілкування, комунікації та взаємодії, володіння культурною пізнання і мислення, володіння культурною роботою з інформацією та інформаційними джерелами. Провідним механізмом зворотного зв'язку в технології оціночної діяльності, що забезпечує досить повну інформацію про культурну компетентності, виступає систематичний моніторинг досягнень здобувачів в цій області. Моніторинг забезпечується комплексом оціночних методів (спостереження, анкетування, опитування, тестування, експертиза, рейтинг ціннісних уподобань і культурних потреб, інтерпретація, узагальнення). Один і той же стандарт може бути досягнутий різними засобами, тому ефективне формування культурної компетентності здобувачів в освітньому процесі вищу залежить від умов, створених для цього у закладі вищої освіти. У зв'язку з цим найважливішим показником при оцінці культурної компетентності здобувачів є достатність умов, що сприяють формуванню даної якості. У педагогічній науці склалася теоретична база, яка дозволяє змістовно і організаційно розробляти оцінку процесу культурного становлення здобувачів закладу вищої освіти. Дослідження доводить, що в практиці освіти ЗВО поки що не вдається уникнути однобічності та обмеженості в оцінці культурної компетентності; певні труднощі виникають в питанні її цілісного уявлення як результату якісної освіти. Проблема оцінки культурної компетентності вимагає цілеспрямованого вивчення з урахуванням специфіки освітнього процесу закладу вищої освіти різного профілю, індивідуальних особливостей здобувачів культури і володіння ключовими компетенціями. У перспективі подальших досліджень можна буде подолати складнощі із виявленням однобічності в проблемах цілісного уявлення результатів якості освіти.

Список використаної літератури

1. Алексюк А.М. *Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія: підруч. для студ.* К.: Либідь, 1998. 558 с.
2. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство.* 2015. № 1 (4). С.27–33.
3. Варецька О.В. Змістові лінії у визначенні сутності поняття «соціальна компетентність особистості». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах.* 2014. Вип.38 (91). С.110–118.
4. Гайдученко Ю.О. Особливості професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. *Paradigm Of Knowledge.* 2017. № 3 (23). С.5-12.
5. Гез М.М. Формування комунікативної компетентності як об'єкт зарубіжних методичних досліджень. *Іноземні мови в школі.* 1985. № 2. С.23–26.
6. Головань М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фінансового профілю в умовах європейської кредитно-трансферної системи. *Нова педагогічна думка.* 2012. №1. С.139–142.

7. Горобець С.А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста. *Вісник Житомирського державного університету імені І.Я.Франка*. 2007. Вип. 31. С.106–109.
8. Грибанова О.Є. Дидактичний потенціал соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 55 (108). С.512–517.
9. Гура О.І. *Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект*: Монографія. Запоріжжя: ГУ ЗДМУ, 2006. 332 с.
10. Деркач А.А. *Акмеологические основы развития профессионала*. М.: Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. 752 с.
11. Іванченко Є.А. Професіоналізм як складова компетентності економіста та його оцінювання в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2009. № 9/1. Вип. 15. С.178–187.
12. Жигалов Б.А. *Педагогічна система оцінки якості освіти в сучасному вузі (Теоретико-методологічний аспект)*: Монографія. Нижній Новгород: НГЛУ ім. Н.А.Добролюбова, 2007. 115 с.
13. Зимова І.А. Компетентнісний підхід. Яке його місце в системі сучасних підходів до проблем освіти? (теоретико-методологічний аспект). *Вища освіта сьогодні*. 2006. № 8. С.20–26.
14. Каган М.С. *Філософія культури*. СПб: Петрополіс, 1996. 310 с.
15. Калініна Л.М. Розвиток соціальної компетентності учнівської молоді як змістова компонента навчання керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Проблеми сучасного підручника*. 2015. Вип.15(1). С.254–267.
16. Ковальчук В.А. Соціальна компетентність вчителя: проблема визначення. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Серія: психолого-педагогічні науки*. 2002. № 4. С.54–57.
17. Лайл М., Спенсер-мл., Спенсер С.М. *Компетенції на роботі*. Москва: НІРРО, 2005. 384 с.
18. Локарєва Г.В. Соціокультурні компетентності як складова загальної культури творчої особистості. *Вісник Запорізького національного університету: Педагогічні науки*. 2015. № 2 (25). С.179–189.

References

1. Aleksyuk, A.M. (1998). *Pedahohika vyshchoi osvity Ukrainy: istoriia, teoriia: pidruch. dlia stud* [Pedagogy of Higher Education of Ukraine: History, Theory]. Lybid. [in Ukrainian].
2. Bystrova, Yu.V. (2015). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Innovative learning methods in the High School of Ukraine]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 1 (4), 27–33. [in Ukrainian].
3. Varetska, O.V. (2014). Zmistovi linii u vyznachenni sutnosti poniattia «sotsialna kompetentnist osobystosti» [Content lines in defining the essence of the concept of «social competence of personality»]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii ta zahalnoosvitnii shkolakh*. Vyp. 38(91). 110–118. [in Ukrainian].
4. Haiduchenko, Yu.O. (2017). Osoblyvosti profesinnoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv u vyshchikh navchalnykh zakladakh [Features of professional training of future economists in higher educational institutions]. *Paradigm of Knowledge*, 3 (23), 5–12. [in Ukrainian].
5. Hez, M.M. (1985). Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti yak obiekt zarubizhnykh metodychnykh doslidzhen [Formation of communicative competence as an object of foreign methodological research]. *Inozemni movy v shkoli*, 2, 23–26. [in Ukrainian].
6. Holovan, M. (2012). Formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv finansovoho profilu v umovakh yevropeiskoi kredytno-transfernoi systemy [Formation of professional competence of future specialists in the financial profile in the conditions of the European credit transfer system]. *Nova pedahohichna dumka*, 1, 139–142. [in Ukrainian].
7. Horobets, S.A. (2007). Teoretychni zasady problemy formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia-ekonomista [Theoretical principles of the problem of formation of professional competence of the future specialist-economist]. *Visnyk Zhytomyrskoho Derzhavnogo Universytetu imeni I.Franka*, 31, 106–109. [in Ukrainian].
8. Hrybanova, O.Ye. (2017). Dydaktychni potentsial sotsialno-humanitarnykh dystsyplin u formuvanni profesiinnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia [The didactic potential of social and humanitarian disciplines in the formation of professional competence of the future specialist]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 55 (108), 512–517. [in Ukrainian].
9. Hura, O.I. (2006). Psykholoho-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnogo zakladu: teoretyko-metodolohichni aspekt [Psychological and pedagogical competence of a teacher of a higher educational institution: Theoretical and methodological aspect]. HU ZIDMU. [in Ukrainian].
10. Derkach, A.A. (2004). *Akmeolohycheskye osnovy razvytiia professyionala* [Axiological aspects of the development of professionalism]. Yzd-vo Moskovskogo psykholoho-sotsyalnogo ynstytuta; NPO «МОДЭК». [in Russian].
11. Іванченко, Ye.A. (2009). Profesionalizm yak skladova kompetentnosti ekonomista ta yoho otsiniuvannia v systemi intehrativnoi profesiinnoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv [Professionalism as a component of the competence of an economist and its evaluation in the system of integrative professional training of future economists]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriia «Pedahohika i psykholohiia»*, 9/1, 15, 178–187. [in Ukrainian].
12. Zhyhalov, B.A. (2007). *Pedahohichna sistema otsinky yakosti osvity v suchasnomu vuzi (Teoretyko-metodolohichni aspekt)* [Pedagogical system for assessing the quality of education in a modern university (Theoretical and Methodological Aspect)]. NHLU im. N. A. Dobroliubova. [in Ukrainian].
13. Zymnia, I.A. (2006). Kompetentnisnyi pidkhid. Yake yoho mistse v systemi suchasnykh pidkhodiv do problem osvity?: (teoretyko-metodolohichni aspekt) [Competent approach. What is his place in the system of modern approaches to education problems? (Theoretical and Methodological Aspect)]. *Vyshcha osvita sohodni*, 28, 20–26. [in Ukrainian].
14. Kahan, M.S. (1996). *Filosofiiia kultury* [Philosophy of culture]. Petropolis. [in Russian].
15. Kalinina, L.M. (2015). Rozvytok sotsialnoi kompetentnosti uchnivskoi molodi yak zmistova komponenta navchannia kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Development of social competence of student youth as a content component of training of general educational institutions]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 15 (1) 6 254–267. [in Ukrainian].
16. Kovalchuk, V.A. (2002). Sotsialna kompetentnist vchytelia: problema vyznachennia [Social competence of the teacher: the problem of definition]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykoly Hoholia. Seriia: psykholoho-pedahohichni nauky*, 4, 54–57. [in Ukrainian].
17. Lail, M., Spenser-jr., Spenser, S.M. (2005). *Kompetentsii na roboti* [Competence at work]. HIPPO. [in Ukrainian].
18. Lokarieva, H.V. (2015). Sotsiokulturni kompetentnosti yak skladova zahalnoi kultury tvorchoi osobystosti [Socio-cultural competence as a component of the general culture of a creative personality]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu: Pedahohichni nauky*, 2 (25), 179–189. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.04.2021 р.
Стаття прийнята до друку 18.04.2021 р.

Varnavska Inna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Trade Education
Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

Cheremisin Oleksandr

Doctor of Historical Sciences, Professor
Department of Trade Education
Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF CULTURAL COMPETENCE

Abstract. Cultural competence is an integral quality of personality, which is manifested in the general ability and willingness of man to various creative activities, socially orients higher education to independent and successful life. The aim of the article is to analyze the formation of cultural competence of higher education seekers as a dynamic process of change of the person himself, his formation as a cultural personality. Research methods applied: system-chronological, culturological, axiological, comparative, retrospective, didactic. The approaches are based on a set of methodological principles, including: dialectical, systematic, historicism, chronological, personalized. The article reveals the problem that until recently the pedagogical research did not define the exact parameters, indicators and criteria according to which it would be possible to accurately and unambiguously assess the cultural competence of applicants. This is partly due to the fact that the key competencies that characterize the cultural competence of applicants are not a separate part of the curriculum, they are integrated into its content. The difficulty of such a definition is also due to the value nature of culture and the process of its assignment by the individual. The translation of culture into the language of competencies in the educational process does not eliminate this problem. In contrast to structured subject learning, the cultural development of the individual is supra-subject in nature and is associated with the definition of values and personal positions of applicants. It is concluded that in pedagogical science there is a theoretical basis that allows meaningful and organizational development of the assessment of the process of cultural development of higher education institutions. The study proves that in the practice of higher education it is not yet possible to avoid one-sidedness and limitations in the assessment of cultural competence; certain difficulties arise in the question of its holistic representation as a result of quality education. The problem of assessing cultural competence requires a purposeful study, taking into account the specifics of the educational process of higher education institutions of different profiles, the individual characteristics of the assignment of culture to applicants and their mastery of key competencies.

Key words: pedagogy; professional education; economic education; cultural competence; general competence; professional competence.